

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Recensie: Genuanceerd slavernijverleden?

Auteur: Pouwel van Schooten

Verschenen in Skript Historisch Tijdschrift, jaargang 40.3, pp. 233-235.

© 2018 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

Dorine Maat studeert media & cultuur en geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Zij is geïnteresseerd in vroegmoderne geschiedenis.

GENUANCEERD SLAVERNIJVERLEDEN?

Jeroen Dewulf, *Grijs slavernijverleden? Over zwarte milities en redimoesoegedrag*, Amsterdam University Press, 2018; ISBN 978 94 6298 794 4; paperback; 164 pagina's; € 22,99.

Volgens veel historici mag men het verleden niet beoordelen naar eigentijdse waarden. Dit levert namelijk een vertekend beeld op van de geschiedenis. Moraliserende debatten schenken geen inzicht aan de vroegere daden van historische actoren, zij moeten beoordeeld worden aan de hand van hun eigen morele maatstaven. In de woorden van de Britse schrijver L. P. Hartley: 'The past is a foreign country, they do things differently there.' In de praktijk is deze regel moeilijker na te leven. Maatschappelijk gevoelige en traumatische historische gebeurtenissen vragen dikwijls om een moraliserende eigentijdse beoordeling, omdat de erfenis van deze historische episodes aanwezig blijft in het heden. Tweede Wereldoorloghistorici weten dit maar al te goed. Eens in de zoveel tijd steekt de zwart-wit-grijs dis-

cussie over het Nederlandse oorlogsverleden weer de kop op: wie was verrader, verzetsheld of (on)schuldige bijstander?

In tegenstelling tot de historiografie van de Tweede Wereldoorlog, is de complexiteit van dat ethische debat nog nauwelijks doorgedrongen tot de geschiedschrijving over slavernij, aldus Jeroen Dewulf, professor Europese Studies en Neerlandistiek aan de Universiteit van Californië, Berkeley. Met zijn recentste boek *Grijs slavernijverleden? Over zwarte milities en redimoesoegedrag* vult hij dit hiaat op. Het boek draait om de redimoesoës, de Surinaamse slaven 'die in ruil voor persoonlijke vrijheid en privileges aan de zijde van de gouvernementssoldaten vochten tegen de *marrons*, gevluchte slaven'(p. 7). Dewulf probeert in *Grijs slavernijverleden?* de groep die vrijwillig aan de zijde van de koloniale machthebbers vocht te begrijpen. Hoe is het gedrag van de redimoesoës vanuit historisch oogpunt te verklaren en hoe dient dit gedrag vanuit moreel oogpunt beoordeeld te worden?

Dewulf begint met een traditioneel historisch vertoog over het ontstaan van zwarte milities en redimoesoës in koloniaal Amerika. Het gebruik van slaven en andere niet-Europeaanen in de koloniale legers kwam al vanaf de tijden van de Iberische koloniale rijken voor. De koloniale machthebbers hadden vaak een chronisch gebrek

aan mankracht en hun regimes werden gekenmerkt door angst; soms zat er niets anders op dan niet-Europeanen te gebruiken in het koloniale leger. Daarna koppelt Dewulf de discussies over (on)schuld binnen de Nederlandse oorlogsverleden aan het gedrag van de redimoesoos. Het gaat hier specifiek om de debatten rondom de motivaties van sommige Joden om op bepaalde manieren te 'collaboreren' met de Duitsers, bijvoorbeeld het meewerken van de Joodse Raad of het vervullen van taken van de Ordedienst in de concentratiekampen. In korte paragrafen vergelijkt Dewulf verschillende verklaringen van Joodse medewerking met de mogelijke motivaties van redimoesoos. Was het bijvoorbeeld uit overlevingsdrang? Gebrek aan keuzevrijheid? Egoïsme? Verzet tegen een sociale dood? Deze vergelijkingen leiden echter niet tot een anachronistisch vertekend beeld van de redimoesoos. Integendeel, Dewulf benadrukt menigmaal de verschillen tussen de slavernij en de Tweede Wereldoorlog, en laat zo de complexe keuzes van de redimoesoos zien. Redimoesoegedrag kan bijvoorbeeld niet geheel gezien worden als verraad tegen eigen groep, aangezien er van een homogeen groepsgevoel onder de slaven in laat achttiende-eeuws Suriname geen sprake was. Uiteindelijk leidt deze schijnbare anachronistische vergelijking tot de 'vermenselijking van de slachtoffers van slavernij'

(p. 125). Zowel de accommoderende redimoesoos als de verzetende marrons bevonden zich in een uiterst precare historische situatie en handelden dienovereenkomstig. Volgens Dewulf kunnen deze keuzes niet beoordeeld worden door een simplistisch moralistisch schema dat alleen helden en verraders benadrukt.

Er resten enkele kritische kanttekeningen. Ten eerste benadrukt Dewulf dat zijn bronnen helaas uitsluitend uit de westerse koloniale archieven komen 'en daardoor onvermijdelijk een ideologisch vertekend beeld geven' (p. 29). Hij kan inderdaad niet teruggrijpen op orale bronnen van de redimoesoos, die vrijwel geruisloos zijn opgegaan in de Surinaamse bevolking. Toch is het jammer dat hij in de rest van zijn betoog weinig epistemologische reflectie vertoont. Dat terwijl postkoloniale historici normaliter uiterst kritisch zijn op de waarde van hun bronmateriaal. Ten tweede vliegt Dewulf in 164 pagina's door zijn onderwerp, terwijl bepaalde onderwerpen zeker meer uitweiding verdienen. Een gemiste kans is bijvoorbeeld de korte transnationale vergelijking die Dewulf maakt tussen Britse, Nederlandse en Spaanse zwarte milities. Hiermee vormt het boek wél een inspiratiebron voor vervolgonderzoek. Deze kritiekpunten nemen echter niet weg dat *Grijs slavernijverleden?* een goed geslaagd experiment is om de agency van historische acto-

ren binnen het slavernijverleden beter te begrijpen. Bovendien laat Dewulf de voordelen zien van een creatieve omgang met methodologie. Dan komt men gek genoeg tot een complexere en genuanceerdere versie van het verleden, waarin het menselijk handelen in unieke historische omstandigheden juist wordt benadrukt. Kortom, *where the past really is a foreign country*.

Pouwel van Schooten volgt de onderzoekmaster geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is geïnteresseerd in de Verlichting en kolonialisme in de achttiende eeuw.